

ΓΛΩΣΣΑ, ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ

ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Νικόλαος Χ. Χριστόπουλος, Σχολικός Σύμβουλος
Θεολόγων.

ΣΧΟΛΕΙΟ

Γενικό Λύκειο Παμφίλων Λέσβου

Πάμφιλα, Πέμπτη 2 Απριλίου 2015

1.Συνοπτική περιγραφή της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

Η εκπαιδευτική πρακτική υλοποιήθηκε στο Γενικό Λύκειο Παμφίλων Λέσβου κατά τη διάρκεια δειγματικών διδασκαλιών από το Σχολικό Σύμβουλο Θεολόγων. Στο πλαίσιο παρουσίασης του Νέου ΠΣ στα Θρησκευτικά Λυκείου επιλέχθηκε η εκδίπλωση της έννοιας «Γλώσσα» από την Θεματική ενότητα «Πολιτισμός» της Β΄Λυκείου. Για την υλοποίηση του δειγματικού σχεδίου διδασκαλίας ακολουθήθηκαν τα προαπαιτούμενα βήματα όπως προβλέπονται στο νέο ΠΣ. Η δ.ε. έχει τίτλο **«Γλώσσα, ορολογία και θρησκευτικοί κώδικες»** και δομείται με βάση τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, την αξιολόγηση, καθώς υπηρετείται από τη μέθοδο και προσφέρει ενδεικτικές δραστηριότητες οι οποίες μπορούν να προσαρμοστούν από τον διδάσκοντα στην τάξη όπως κρίνει. Στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική πρακτική οι μαθητές εργάστηκαν σε ομάδες που είχαν συσταθεί σε προηγούμενη διδακτική ώρα για λόγους εξοικονόμησης χρόνου. Οι ομάδες ακολούθησαν τα πέντε βήματα της διερευνητικής μεθόδου με σκοπό να ανακαλύψουν με τη συνδρομή του διδάσκοντα τον καθοριστικό ρόλο της Γλώσσας, της θρησκευτικής ορολογίας και την χρήση των κωδίκων στην καθημερινή ζωή και τη σημασία τους για την επικοινωνία στο περιβάλλον που κινούνται. Για το σκοπό αυτό καθοριστικό ρόλο έπαιξε η αξιοποίηση των ΤΠΕ στο σχολικό εργαστήριο και στην τάξη. Λεπτομερής ανάλυση των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων θα γίνει στην παρουσίαση της διδακτικής πρακτικής.

2. Σχεδιασμός της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

2.1 Στοιχεία σχεδιασμού

Για την υλοποίηση της εκπαιδευτικής πρακτικής είναι απαραίτητο οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση του Η/Υ, του διαδικτύου, της ιστοεξερεύνησης και γενικά να έχουν ευχέρεια στη χρήση ψηφιακών δεδομένων. Συγχρόνως είναι κρίσιμο να εργαστούν ομαδικά σε ανομοιογενείς ομάδες των 4-5 μαθητών. Μέθοδοι χωρισμού σε ομάδες στην ομαδοσυνεργατική προτείνονται [εδώ](#). Επειδή ο χρόνος χωρισμού σε ομάδες καταναλώνει διδακτικό χρόνο είναι χρήσιμο να έχουν γίνει οι σχετικές ρυθμίσεις ενωρίτερα. Ενδεικτικό υλικό (κείμενα, βιβλιογραφία κ.α), πρέπει να είναι προετοιμασμένο και να βρίσκεται σε χωριστούς φακέλους στην επιφάνεια εργασίας σε κάθε σταθμό εργασίας για να χρησιμοποιηθεί σε περίπτωση ανάγκης. Η διαχείριση του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου αποτελεί sine qua non συνθήκη για την επιτυχή υλοποίηση του διδακτικού σεναρίου.

2.2 Διδακτικοί στόχοι

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, στάσεις:

Οι μαθητές να είναι σε θέση να

- να αντιλαμβάνονται την επίδραση της θρησκείας στο γλωσσικό κώδικα
- εντοπίζουν θρησκευτικούς όρους στην καθημερινότητά τους
- να κρίνουν τους μετασχηματισμούς των νοημάτων ανάλογα με το γλωσσικό περιβάλλον
- να αποκωδικοποιούν αλληγορίες και σύμβολα

Γνώσεις για τα Θρησκευτικά:

οι μαθητές να μπορούν να

- συνδέουν θρησκευτικούς κώδικες με διάφορες παραδόσεις,

- εξετάζουν τη διαφορετική χρήση της θρησκευτικής γλώσσας στην ίδια θρησκεία και σε διαφορετικά θρησκευτικά περιβάλλοντα,

Γραμματισμοί:

Επιδιώκεται οι μαθητές

Να κατανοήσουν τη διάδοση των ΤΠΕ σε όλους τους τομείς της μάθησης, ερχόμενοι σε επαφή με την τεχνολογία στα πλαίσια θεολογικού μαθήματος

Να αναπτύξουν δεξιότητες αποτελεσματικής αναζήτησης επιλέγοντας κατάλληλες και βαρύνουσες πληροφορίες από το διαδίκτυο, ώστε με αυτές και τη χρήση υπερμέσων να συνθέσουν προσωπικό έργο

Να παραγάγουν κείμενο συνεργατικά και υπηρετώντας τις αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης

Να μετασχηματίζουν κείμενο σε άλλο είδος κειμένου

Για την ικανοποιητική διεξαγωγή της διδακτικής πρότασης κρίνεται απαραίτητο:

- ☐ Οι μαθητές και εκπαιδευτικοί να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση των Τ.Π.Ε. (πλοήγηση στο διαδίκτυο, βασικές γνώσεις επεξεργασίας κειμένου και δημιουργία παρουσιάσεων μέσω του σχετικού λογισμικού PowerPoint).
- ☐ Οι μαθητές να εργάζονται συχνά στο εργαστήριο, ώστε να τους είναι οικείο το περιβάλλον και ο τρόπος εργασίας
- ☐ Οι μαθητές να έχουν εμπειρία ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων

3. Εφαρμογής της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

3.1 Περιβάλλον – πλαίσιο

Το εκπαιδευτικό σενάριο υλοποιήθηκε σε σχολική τάξη Λυκειακής βαθμίδας από το Σχολικό Σύμβουλο Θεολόγων Βορείου Αιγαίου. Συγκεκριμένα αναπτύχθηκε στο Γενικό Λύκειο Παμφύλων Λέσβου στις 2 Απριλίου 2015. Ως βάση χρησιμοποιήθηκε το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Λύκειο που δημοσιεύτηκε σε ΦΕΚ τον Ιανουάριο (182/23-1-2015 και συγκεκριμένα η έννοια «Γλώσσα» από την ευρύτερη Θεματική Ενότητα «Πολιτισμός» της Β' Λυκείου. Το νέο ΠΣ προβλέπεται να οδηγήσει στη συγγραφή νέων διδακτικών εγχειριδίων, μετά από διεθνή πρόσκληση, τα οποία θα τεθούν σε ισχύ από το σχολικό έτος 2016-2017. Η ανάπτυξη της έννοιας σε διδακτικό σενάριο ακολούθησε τις προδιαγραφές ούτως ώστε να υπηρετεί τους σκοπούς της θρησκευτικής εκπαίδευσης στο Λύκειο. (βλ. Νέο ΠΣ θρησκευτικών Λυκείου σ.σ 2597-2598 του ΦΕΚ). Στην διδακτική ενότητα με αφετηρία τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, διαμορφώνονται τα βασικά κριτήρια αξιολόγησης της μαθησιακής διαδικασίας και προτείνεται η μέθοδος διδασκαλίας η οποία υπηρετεί τους στόχους. Στην παρούσα διδακτική πρακτική η μέθοδος που υιοθετείται είναι η **διερευνητική** και αναλύεται σε πέντε (5) φάσεις- στάδια όπως θα παρουσιαστεί αναλυτικά στο σχετικό παράρτημα.

3.2 Τάξη

Επιλέξτε από την παρακάτω λίστα την τάξη στην οποία εφαρμόστηκε η ανοιχτή εκπαιδευτική πρακτική. Αν η δραστηριότητα είναι συνεργατική μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία τάξεις.

☐ Νηπιαγωγείο

☐ Α' γυμνασίου

☐ Α' δημοτικού

☐ Β' γυμνασίου

☐ Β' δημοτικού

☐ Γ' γυμνασίου

☐ Γ' δημοτικού

☐ Α' λυκείου

☐ Δ' δημοτικού

☒ Β' λυκείου

☐ Ε' δημοτικού

☐ Γ' λυκείου

☐ ΣΤ' δημοτικού

3.3 Διάρκεια εφαρμογής

Επιλέξτε από την παρακάτω λίστα τη διάρκεια εφαρμογής της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής.

☐ Ωριαία διδασκαλία

☒ Διδακτική ενότητα

☐ Προσδιορίστε την διάρκεια: .

3.4 Αναλυτική περιγραφή της εφαρμογής της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

Οργάνωση.

Η διδακτική πρόταση όπως υλοποιήθηκε, περιελάμβανε συνεργασία με 4 ομάδες των 5 μαθητών, ανομοιογενείς, με σαφείς στόχους και περιορισμούς, όπως προβλέπονται στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο. Γνωστοποιήθηκαν οι στόχοι, ο τρόπος συνεργασίας, η ατομική αξιολόγηση και αξιολόγηση των ομάδων. Στη συνέχεια έγινε ο καταμερισμός έργου στις ομάδες. Στην επιφάνεια εργασίας των υπολογιστών έχουν δημιουργηθεί εκ των προτέρων φάκελοι με τα φύλλα εργασίας και είχε εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη πρόσβαση στο διαδίκτυο. Έτσι κάθε ομάδα εργάζεται με το δικό της φύλλο εργασίας.

Μέθοδος διδασκαλίας

Η διδακτική πρακτική οργανώθηκε σε πέντε φάσεις- στάδια σύμφωνα με την διερευνητική μέθοδο ως εξής:

Α΄ Φάση «Παρουσιάζοντας»:

15' λεπτά.

Στην πρώτη φάση της διδακτικής παρέμβασης γίνεται η πρώτη επαφή και σύνδεση με τις υπάρχουσες γνώσεις. Ακολουθώντας τα προβλεπόμενα στο ΠΣ επιλέξαμε να εισαγάγουμε τους μαθητές στο θέμα με μια «ιστοεξερεύνηση». Δώσαμε το φύλλο εργασίας 1 (ως κατωτέρω, κοινό για όλες τις ομάδες) σύμφωνα με το οποίο οι ομάδες στο σταθμό εργασίας τους εξερευνούν και ανακαλύπτουν σύμβολα από διάφορες πτυχές της κοινωνικής ζωής και το χώρο των θρησκειών. Στόχος είναι να συνδέσουν θρησκευτικούς κώδικες με διάφορες παραδόσεις και να επιχειρήσουν την ερμηνεία τους. Η «ιστοεξερεύνηση» συμβαδίζει με την ηλικία των μαθητών και απαιτεί μικρές μόνο παρεμβάσεις από τον διδάσκοντα σε περίπτωση αδυναμίας ή δυσκολίας εύρεσης επαρκών συμβόλων. Παρουσιάσαμε ενδεικτικές ιστοσελίδες και μέσω αυτών προκαλέσαμε την επέκταση και σε άλλες με το ίδιο ή συναφές περιεχόμενο. Επισημάναμε την ανάγκη για ασφαλή πλοήγηση στο διαδίκτυο για ευνόητους λόγους ιδιαίτερα στο πεδίο των θρησκειών. Προκρίναμε λοιπόν σελίδες από το Πανελλήνιο σχολικό δίκτυο, και συναφείς ασφαλείς, όπως οι ακόλουθες:

<http://blogs.sch.gr/speaker/2010/08/30/795/>

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1:%CE%98%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%BA%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CF%83%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CE%BB%CE%B1

Αφού δίνεται η αφορμή οι μαθητές καλούνται να περιγράψουν σύμβολα που βλέπουν και να τα αναγνωρίσουν σε πρώτη φάση. Οι καταγραφές γίνονται στο κοινό φύλλο εργασίας το οποίο αποθηκεύεται στο πορτφόλιο της ομάδας και θα χρησιμοποιηθεί ως υλικό. Ερωτήσεις του τύπου: « που έχετε ξαναδεί;» « τι σας θυμίζει;» «αναγνωρίζετε το σχήμα;» « τι μπορεί να

σημαίνει;» διευκολύνουν την συζήτηση και τη μετάβαση στο επόμενο στάδιο – φάση της διερεύνησης που είναι η εφαρμογή.

Β' φάση: Εφαρμόζοντας.

20' λεπτά

Στόχος της φάσης αυτής είναι να ανακαλύψουν οι μαθητές τη χρήση κατά περίπτωση της γλώσσας, των όρων και των κωδίκων των θρησκειών στην καθημερινή ζωή. Ενδεικτικός τίτλος της μεθόδου διδασκαλίας είναι: «καθημερινές εκφράσεις». Συγκεκριμένα δίνονται σε **κοινό φύλλο εργασίας (2)** μερικές αντιπροσωπευτικές εκφράσεις όπως: **σωτήρας, αγρόν ηγόρασε, αντί του μάννα χολήν, άρρητα ρήματα, ας όψεται, άσωτος υιός, είπα και ελάλησα** και ζητείται από τους μαθητές να περιηγηθούν στο διαδίκτυο σε σταθμούς εργασίας και να ανακαλύψουν κι άλλες εκφράσεις από τη θρησκευτική γλώσσα και ορολογία που η καθημερινή τους χρήση είναι συνηθισμένη. Συνεργάζονται σε ομάδες ενώ ο γραμματέας κάθε ομάδας καταγράφει τις απαντήσεις στο φύλλο εργασίας το οποίο φυλάσσεται στο πορτφόλιο. Ως αξιολόγηση της συγκεκριμένης φάσης – σταδίου είναι η αναγνώριση από τους μαθητές θρησκευτικών όρων και εκφράσεων που προέρχονται από την Ορθόδοξη Εκκλησία, από τις άλλες χριστιανικές παραδόσεις καθώς και από άλλες θρησκευτικές παραδόσεις. Μετα τις καταγραφές από κάθε ομάδα χωριστά, ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια με θέμα: **η χρήση της θρησκευτική γλώσσας στην καθημερινότητα μας.**

Γ' Φάση: Διερευνώντας

30' λεπτά.

Κατά τη φάση αυτή προέχει να διαπιστώσουν οι μαθητές τη χρήση της χριστιανικής θρησκευτικής γλώσσας σε γραπτά και πολυτροπικά κείμενα. Για να επιτευχθεί ο στόχος χρειάζεται να δοθούν έτοιμα κείμενα ή εικόνες μετασχηματισμένες σε κείμενο, σε χωριστά

φύλλα εργασίας (3,4,5,6). Στην τάξη δημιουργούνται «γωνιές» από ομάδες μαθητών που επεξεργάζονται διαφορετικά φύλλα εργασίας η καθεμιά.

1^{ος} σταθμός: Απόσπασμα από το βιβλίο Θεολογία και Γλώσσα (Παπαδόπουλος 2002).

2^{ος} σταθμός: *Η ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ* Πρωτ. Βασίλειος Ί. Καλλιακμάνης.

3^{ος} σταθμός: Κείμενο Μπαμπινιώτης Γ (2008), *Η ελληνική γλώσσα ως όχημα διάδοσης της χριστιανικής διδασκαλίας.*

4^{ος} σταθμός: Απόσπασμα από το βιβλίο Εν εσόπτρῳ, *Εικονολογικά μελετήματα,* (Σκλήρης, 2002).

Οι ομάδες ανακαλύπτουν και συζητούν τη χρήση της γλώσσας στην Εκκλησία και πώς αντιλαμβάνονται την έννοια της αποφαιτικής θεολογίας και του τρόπου που εκφέρεται η «άκτιστη» αλήθεια με καθημερινές λέξεις. Κατόπιν σε ολομέλεια συζητούν και καταλήγουν σε απαντήσεις στο ερώτημα «πόσο χωράει ο Θεός στο πλαίσιο της ανθρώπινης γλώσσας;».

Γ' Φάση: Αναπλαισιώνοντας.

15 λεπτά

Στη φάση της αναπλαισίωσης οι μαθητές ενθαρρύνονται να τοποθετήσουν εντός του καθημερινού πλαισίου τους τη νέα γνώση με στόχο να την ενσωματώσουν στην πρακτική τους. καθοδηγούνται να ανακαλύψουν σύγχρονες καταστάσεις και απόψεις που σχετίζονται με σύμβολα και γλώσσα της θρησκείας. Ξεκινάμε λοιπόν με ομαδοσυνεργασία και κάνουμε **«μετασχηματισμό βιβλικού κειμένου»:** μοιράζονται παραβολές του Ευαγγελίου (**κοινό φύλλο εργασίας 7**), στις οποίες γίνεται χρήση αγροτικοκτηνοτροφικών εικόνων. Σκοπός είναι να προβληματιστούν οι μαθητές για την αλληγορική ή και κυριολεκτική χρήση της γλώσσας και να αξιολογήσουν αν οι εικόνες αυτές αποκτούν νόημα και λειτουργικότητα για τους ίδιους σήμερα, αν συνδέονται με τις παραστάσεις τους. Στη συνέχεια ρωτάμε «πως θα διατύπωναν κάτι αντίστοιχο σήμερα;».

Ε' Φάση: Αξιολογώντας.

10 λεπτά.

Στη φάση της αξιολόγησης οι μαθητές ενθαρρύνονται να ερμηνεύσουν σύγχρονα σύμβολα με θρησκευτικό περιεχόμενο και χρήση θρησκευτικών κωδίκων επικοινωνίας. Ο εκπαιδευτικός με τη μέθοδο της ομαδοσυνεργατικής ιστοεξερεύνησης αναθέτει **(κοινό Φύλλο εργασίας 8)** στις ομάδες των μαθητών να περιηγηθούν στο διαδίκτυο και να αναζητήσουν τραγούδια/ποιήματα που χρησιμοποιούν θρησκευτική ορολογία. Ακολουθεί ακρόαση και καταγραφή των στίχων με στόχο να διαπιστώσουν οι μαθητές αν χρησιμοποιούνται με άλλο περιεχόμενο π.χ. «ο άσωτος γιός» Πορτοκάλογλου Ν., «ο Επιτάφιος» του Γιάννη Ρίτσου. Ζητάμε από τους μαθητές να «ξεκλειδώσουν» το νόημα των τραγουδιών/ποιημάτων προσπαθώντας να ξεπεράσουν τη συμβολική γλώσσα. Μπορούν να γράψουν τις βασικές τους ιδέες στη δική τους γλώσσα; βασικό σημείο αξιολόγησης της πρακτικής αποτελεί η δυνατότητα των μαθητών να αντιληφθούν χρήσεις της γλώσσας μέσα από κώδικες και ορολογία που δεν ταιριάζουν στην καθημερινή τους γλωσσική χρήση. Το «ανοίκειο» της γλώσσας μπορεί να ξεπεραστεί;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο Φύλλο κοινό για όλες τις ομάδες

Ομαδοσυνεργασία: Μοιράστε, σε 1 λεπτό, τους παρακάτω ρόλους και αρμοδιότητες στην ομάδα σας:

Συντονιστής συζήτησης: Συντονίζει τη συζήτηση ανάμεσα στα μέλη της ομάδας.

Γραμματέας ομάδας: Γράφει τις εργασίες της ομάδας σε κόλλα χαρτί με τα ονόματα των μελών στο πάνω μέρος.

Παρουσιαστής ομάδας: Παρουσιάζει στο τέλος τις εργασίες της ομάδας.

Εκπρόσωπος ομάδας: Απευθύνεται στον εμπνευστή εκ μέρους της ομάδας.

Αναγνώστης ομάδας: Διαβάζει το Φύλλο Εργασίας και τα κείμενα σε όλη την ομάδα.

Σημείωση: οι ρόλοι στην ομάδα ισχύουν για όλη τη διδακτική πρακτική.

Περιηγηθείτε στο διαδίκτυο (5' λεπτά) και εξερευνήστε ιστοσελίδες για να ανακαλύψετε σύμβολα από διάφορες πτυχές της κοινωνικής ζωής και το χώρο των θρησκειών. Μπορεί να είναι φωτογραφίες, εικόνες, σκίτσα κλπ. Καταγράψτε τα ευρήματά σας και συνδέστε τους θρησκευτικούς κώδικες, τους γλωσσικούς όρους και τα σύμβολα που θα βρείτε με διάφορες παραδόσεις και προσπαθήστε να τους ερμηνεύσετε. Παρουσίαση στην ολομέλεια της τάξης.

2^ο Φύλλο εργασίας κοινό για όλες τις ομάδες

Διατηρώντας τους ρόλους της ομαδοσυνεργασίας τού προηγούμενου βήματος περιηγηθείτε στο διαδίκτυο (5 λεπτά) και καταγράψτε λέξεις, φράσεις, εκφράσεις που χρησιμοποιούνται σήμερα και προέρχονται από βιβλικά (κυρίως) και πατερικά κείμενα. Προσπαθήστε να ερμηνεύσετε τι σημαίνουν σήμερα και τι σήμαιναν τότε που γράφτηκαν. Συζήτηση στην ολομέλεια.

3^ο Φύλλο εργασίας για το διδακτικό βήμα «διερευνώντας» ομάδα 1.

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο το οποίο είναι Απόσπασμα από το βιβλίο «Θεολογία και Γλώσσα» (Παπαδόπουλος 2002). Σημειώστε τα σημεία που αναφέρονται στη γλώσσα και τα νοήματα της στη θεολογία. Καταγράψτε την θρησκευτική ορολογία που δεν γνωρίζετε και αναζητήστε τις ερμηνείες σε διαδικτυακά λεξικά. Ενδεικτικά από την **Πύλη για την ελληνική γλώσσα**: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/

Θεολογία και Γλώσσα,

© Στυλιανός Γ. Παπαδόπουλος, 1998/© Εκδόσεις Ουρανός, Αθήνα 2014

Εισαγωγικά

Το θέμα θεολογία και γλώσσα βρίσκεται σήμερα στο κέντρο των αναζητήσεων. Οι βαθιές ανακατατάξεις στη θεολογία και πολύ περισσότερο στη φιλοσοφία και τη

γλωσσολογία δημιούργησαν νέα πορίσματα θεωρήσεως του θέματος και προσέφεραν άγνωστες μέχρι τώρα μεθόδους προσεγγίσεώς του. Ιδιαίτερα η φιλοσοφία του υπαρξισμού, ο Structuralismus (δομισμός) και η αναλυτική φιλοσοφία (της γλώσσας), έγιναν απέραντο μεταλλείο, από το οποίο οι θεολόγοι αντλούν μέθοδο και τρόπους για να εξηγήσουν το φαινόμενο της θεολογίας στο παρελθόν. Και όλα αυτά με την ελπίδα ότι θα κατορθώσουν να ορίσουν το θεολογείν και σήμερα.

Πρέπει να τονίσουμε από την αρχή ότι το θέμα είναι πολύ δύσκολο, γιατί θεολογία και γλώσσα είναι ζώσα πραγματικότητα και δυναμική πορεία, που δεν υποτάσσεται σε μεθόδους. Ακόμη δεν μπορούμε να κατασκευάσουμε μεθόδους ερήμην της ζωής και να τις εφαρμόσουμε στη ζωή. Ούτε είναι πάντοτε αποτελεσματικό να εφαρμόσουμε μεθόδους της άλφα πνευματικής δραστηριότητας στη βήτα πνευματική δραστηριότητα. Υπάρχει όμως κοινός παρονομαστής που διευκολύνει την έρευνα του θέματος. Είναι κυρίως: α) Η σιωπηρή συμφωνία ότι θεολογία ασκήθηκε πάντα με τη γλώσσα του πνευματικού περιβάλλοντος κάθε εποχής. Και αυτό είναι αυτονόητο, εφόσον η αλήθεια καθεαυτή, από μόνη της, δεν έχει γλώσσα. Η θεία πραγματικότητα, δηλαδή ο Τριαδικός Θεός, αποκαλυπτόμενος και δρώντας στον κόσμο, δεν αποκαλύπτει και γλώσσα (μολονότι αποκαλύπτεται με γλώσσα). Αυτήν τη βρίσκει ο άνθρωπος για να δηλώσει την εντός του αποκάλυψη και δράση του Θεού, όπως θα εξηγήσουμε πιο κάτω. β) Η γλώσσα της θεολογίας υπήρξε κυρίως η γλώσσα του ελληνικού πνεύματος, το οποίο άλλωστε είχε αποκτήσει παγκοσμιότητα. Πλην εξαιρέσεων, η θεολογική διεργασία από τον Β΄ αιώνα και μετά συντελέσθηκε στα πλαίσια κυρίως της ελληνικής σκέψεως, ακόμη και όταν οι θεολόγοι ήσαν δυτικοί ή έγραφαν στη λατινική. Το γεγονός έχει τεράστια σημασία, διότι ο ελληνισμός είχε υψώσει τη γλώσσα –με απόλυτη συνείδηση του εγχειρήματός του– σε μοναδικό όργανο σκέψεως, όταν ακόμη, πλην εξαιρέσεων μικρής σχετικά σημασίας, οι λαοί είχαν γλώσσα μόνο για τις καθημερινές βιοτικές ανάγκες. Η ελληνική σκέψη όμως –άρα και η γλώσσα της– δεν έκλεισε τον κύκλο της ζωής. Επέζησε κι επιζεί μέχρι σήμερα, γιατί από τους νεότερους χρόνους και μετά έχουμε φυσικά νεότερες φιλοσοφικές κινήσεις, αλλ’ αυτές είναι αποτέλεσμα πολλαπλών γονιμοποιήσεων της ελληνικής σκέψεως με νέα στοιχεία, κάτι που, τουλάχιστον, δε σημαίνει λήθη της ελληνικής φιλοσοφικής γλώσσας. γ) Το αυξημένο ενδιαφέρον της σύγχρονης φιλοσοφίας για το

φαινόμενο και τη σημασία της γλώσσας την οποία, φυσικά, χρησιμοποιεί και η θεολογία. (απόσπασμα από την εισαγωγή του βιβλίου).

4° Φύλλο εργασίας ομάδα 2.

Αφού «κατεβάσετε» το κείμενο μέσα από τον παρακάτω σύνδεσμο συζητήστε στην ομάδα σας τη χρήση της γλώσσας στην Εκκλησία καθώς και το πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της αποφαιτικής θεολογίας και του τρόπου που εκφέρεται η «άκτιστη» αλήθεια με καθημερινές λέξεις. Καταγράψτε τις απόψεις σας προκειμένου να συζητηθούν κατόπιν στην ολομέλεια της τάξης και καταλήξτε «πόσο χωράει ο Θεός στο πλαίσιο της ανθρώπινης γλώσσας;».

Η ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ Πρωτ. Βασίλειος Ί. Καλλιακμάνης Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ.

http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/liturgical/ig_kalliakmanis.pdf

5° Φύλλο εργασίας ομάδα 3.

<http://www.babiniotis.gr/wmt/webpages/index.php?lid=1&pid=7&catid=M&apprec=13>

Με χρήση του συνδέσμου που σας δίνεται διαβάστε σε 5 -7 λεπτά το κείμενο:

Κείμενο Μπαμπινιώτης Γ. (2008), Η ελληνική γλώσσα ως όχημα διάδοσης της χριστιανικής διδασκαλίας.

Κατόπιν καταγράψτε τα συμπεράσματα σας για τη χρήση της γλώσσας, των αλληγοριών της, των συμβολισμών, των κωδίκων και συζητήστε στην ολομέλεια της τάξης με θέμα:

«πόσο χωράει ο Θεός στο πλαίσιο της ανθρώπινης γλώσσας;».

6° Φύλλο εργασίας ομάδα 4.

Ακολουθώντας τον σύνδεσμο από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα θα βρείτε κείμενο του Αποστόλου Παύλου από την Α' προς Κορινθίους. Επεξεργαστείτε με την ομάδα σας το πρωτότυπο ή/και το μεταφρασμένο κείμενο και καταγράψτε τα συμπεράσματα σας για τη χρήση της γλώσσας στα θεολογικά κείμενα, τις αλληγορίες, τους συμβολισμούς, τους

κώδικες. Κατόπιν συζητήστε στην ολομέλεια της τάξης για την προσπάθεια του ανθρώπου να χωρέσει το Θεό στις εκφράσεις του.

http://www.greek-language.gr/Resources/ancient_greek/anthology/literature/browse.html?text_id=613

7^ο Φύλλο εργασίας κοινό σε όλες τις ομάδες.

Ευαγγελικές παραβολές με περιεχόμενο από την αγροτική - κτηνοτροφική ζωή.

Περιηγηθείτε στο διαδίκτυο και επιλέξτε παραβολές, καταγράψτε τα σημεία που σας ενδιαφέρουν και κάνετε «μετασχηματισμό βιβλικού κειμένου»: Σημειώστε τις εκφράσεις, λέξεις κλπ που έχουν αλληγορική ή και κυριολεκτική χρήση της γλώσσας και κατόπιν αξιολογήσετε αν οι εικόνες αυτές όπως παρουσιάζονται στις παραβολές αποκτούν νόημα και λειτουργικότητα για εσάς σήμερα, και αν συνδέονται με τις παραστάσεις σας. Στη συνέχεια μετασχηματίστε το κείμενο απαντώντας: «πως θα διατυπώνατε κάτι αντίστοιχο σήμερα;»

Ενδεικτικά παραβολές από την ιστοσελίδα:

http://users.sch.gr/aiasgr/lhsous_Xristos/Paraboles/Oi_paraboles_tou_lhsou_parapompes.htm

8^ο Φύλλο εργασίας κοινό σε όλες τις ομάδες.

Αναζητήστε στο διαδίκτυο τραγούδια/ποιήματα με θρησκευτικό περιεχόμενο και σύγχρονη ερμηνεία. Συζητήστε στην ολομέλεια συσχετίζοντας την καθημερινή ζωή με τα σύμβολα, τους θρησκευτικούς κώδικες και τη ορολογία που χρησιμοποιείται σήμερα. Π.χ Νίκος Πορτοκάλογλου «άσωτος υιός». Π.χ Γιάννη Ρίτσου «Ο Επιτάφιος» (ακολουθεί).

Στο καφενείο έχουνε δυο μήνες
να τον δουν
Με την καλή του έχουν άλλο τόσο
να βρεθούν

Ο καιρός περνάει,

σπίτι δεν πατάει
Λες να ταξιδεύει μοναχός
άλλος ένας άσωτος υιός

Από ζήλεια σκάνε,
μα κάνουν πως γελάνε
Άσε, είπαν, θα τον στρώσει
ο στρατός

Κάποιο βραδάκι περίμενα μονάχος
στο σταθμό
Σαν μέσα σε όνειρο τον είδα
σ' ένα τρένο αδειανό

Τις δουλειές ξεχνάω
μαζί του ξεκινάω
Δέστε πώς γελάει σαν παιδί
Τώρα δεν υπάρχει επιστροφή

Σβήνουνε οι πόλεις κι οι σταθμοί
Κι οι φίλοι που δεν είχαν προκοπή
Παράξενα τοπία μεθύσι κι αγωνία
Κανένας μας δεν ξέρει πού θα βγει...

Σ' αυτή την πόλη κανένας πια
δεν είχε τι να πει
Κι οι δυο δραπέτες φεύγουν
δίχως τύψεις και ντροπή

Γιάννη Ρίτσου Ο Επιτάφιος

Ενδεικτικά:

http://dimitriosgogas.blogspot.gr/2012/03/blog-post_20.html

3.5 Ρόλος του διδάσκοντα

Επιλέξτε από την παρακάτω λίστα τον ρόλο του διδάσκοντα. Υπάρχει η δυνατότητα πολλαπλών επιλογών.

☐ Διδακτικός	☐ Προπονητικός
☒ Ενθαρρυντικός	☐ Διαχειριστικός
☒ Υποστηρικτικός	☐ Μέντωρ
☒ Συμβουλευτικός	☒ Υποκινητικός
☒ Διευκολυντικός	☐ Κριτικός
☒ Συντονιστικός	☐ Επιμελητής περιεχομένου (curator)
☐ Ηγετικός	☐ Τεχνική υποστήριξη
☐ Διαμεσολαβητικός	☐ Άλλος ρόλος: ____
☒ Εποπτικός	

Σημείωση:

Σε όλες τις φάσεις της διδακτικής πρακτικής ο διδάσκων έχει ρόλο καθοδηγητικό και είναι ο σύμβουλος και ο συμπαραστάτης στην περιπέτεια της γνώσης. Ο ρόλος του είναι καταλυτικός και έμφαση δίνεται όχι στη μεταφορά της γνώσης, αλλά στον καθορισμό του πλαισίου εργασίας και συνεργασίας και στην προσπάθεια για την οικοδόμηση αίσθησης κοινότητας μεταξύ των συμμετεχόντων.

Η προστιθέμενη παιδαγωγική αξία από τη χρήση των ψηφιακών πόρων έγκειται στην καλλιέργεια δεξιοτήτων χειρισμού, επεξεργασίας και ταξινόμησης πληροφοριών, στην εξοικείωση με νέα περιβάλλοντα μάθησης, στην ανακαλυπτική και διερευνητική προσέγγιση της γνώσης, στην ομαδοσυνεργατική παραγωγή λόγου.

4. Πηγές Ψηφιακού Εκπαιδευτικού Περιεχομένου που αξιοποιήθηκαν

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3241,13164>.

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1095>

<http://www.e-yliko.gr>

<http://www.babiniotis.gr/wmt/webpages/index.php?lid=1&pid=7&catid=M&apprec=13>

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4468>

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/869>

<http://kpe-lavriou.att.sch.gr/documents/sem12dec14-15stefani.pdf> Οδηγίες
ομαδοσυνεργατικής.

http://users.sch.gr/aiasgr/lhsous_Xristos/Paraboles/Oi_paraboles_tou_lhsou_parapompes.htm

http://dimitriosgogas.blogspot.gr/2012/03/blog-post_20.html

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/

http://www.greek-language.gr/Resources/ancient_greek/anthology/literature/browse.html?text_id=613

5. Στοιχεία τεκμηρίωσης και επέκτασης της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

5.1 Αποτελέσματα - Αντίκτυπος

Η προτεινόμενη εκπαιδευτική πρακτική αποτελεί πρώτη εφαρμογή σε τάξη του Νέου Π.Σ στα Θρησκευτικά Λυκείου. Η υλοποίηση του διδακτικού σεναρίου ακολουθεί τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης (Bruner, Piaget, Vigotsky, Ausubel), που εδράζονται στην ανακάλυψη και διερεύνηση από το μαθητή των πτυχών της γνώσης σε συνδυασμό με την υπάρχουσα γνώση από την καθημερινή εμπειρία. Οι μαθητές διευκολύνονται και ενθαρρύνονται να στηρίζουν τη νέα γνώση στις βάσεις της προϋπάρχουσας και εξ αυτού να οικοδομήσουν σταθερό μορφωτικό πλαίσιο. Η ορθή και ασφαλής χρήση του διαδικτύου αυξάνει την ευθύνη τους για τα αποτελέσματα της αναζήτησης και τους εξοικειώνει με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Η εφαρμογή της πρακτικής έδωσε ζωντάνια στο μάθημα, ξύπνησε το ενδιαφέρον των μαθητών, τους ενεργοποίησε και τους τοποθέτησε στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας. Όπως προέκυψε από την εφαρμογή, η παρούσα διδακτική πρόταση συνιστά μια υλοποιήσιμη πρακτική που απαιτεί όμως βασικές γνώσεις ομαδοσυνεργατικής από τον διδάσκοντα, αρκετές δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ και ευελιξία στην καθοδήγηση των μαθητών. Θεωρούμε πως μπορεί να υλοποιηθεί στην τάξη απρόσκοπτα (όπως και έγινε) αρκεί να γίνει προσεκτική κατανομή και εποπτεία του χώρου και του χρόνου ούτως ώστε να μην παρατηρηθούν φαινόμενα παράτασης της διδακτικής διάρκειας. Τα φύλλα εργασίας σε ένα περιορισμένης έκτασης διδακτικό σενάριο μπορούν να μειωθούν σε αριθμό κατά την κρίση του διδάσκοντος.

Τα κριτήρια αξιολόγησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων και της καινοτομίας που εξασφάλισε η εκπαιδευτική πρακτική ήταν τα ακόλουθα:

Αναγνώριση θρησκευτικών όρων που προέρχονται από την Ορθόδοξη Εκκλησία, από τις άλλες χριστιανικές παραδόσεις, καθώς και από άλλες θρησκευτικές παραδόσεις.

Εντοπισμός διαφοροποιήσεων (ομοιοτήτων -διαφορών) κατά τη χρήση της θρησκευτικής γλώσσας στον Χριστιανισμό.

- Απαρίθμηση των αιτιών που καθιστούν αναγκαία τη γνώση και τη χρήση της θρησκευτικής γλώσσας σε καθημερινές καταστάσεις.

5.2 Σχέση με άλλες ανοιχτές εκπαιδευτικές πρακτικές

Οι εκπαιδευτικές πρακτικές και οι προτεινόμενες στρατηγικές διδασκαλίας που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα διδακτική πρόταση προέρχονται από το Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά Δημοτικού - Γυμνασίου (2011, αναθεωρημένη έκδοση 2014) και τον αντίστοιχο Οδηγό για τον Εκπαιδευτικό (2011, αναθεωρημένη έκδοση 2014). Προσαρμοσμένες κατάλληλα για την ηλικία των μαθητών και τις δυνατότητες υλοποίησής τους. Το ΠΣ είναι ευρύτερα γνωστό με την ονομασία «Πιλοτικό Πρόγραμμα Θρησκευτικών» και εφαρμόστηκε για τη διετία 2011-13 σε 68 Γυμνάσια στην Επικράτεια. Αναμένεται η γενίκευση της χρήσης του.

5.3 Αξιοποίηση, Γενίκευση, Επεκτασιμότητα

Η πρακτική θα γενικευτεί, όταν πραγματοποιηθεί η συγγραφή των σχολικών εγχειριδίων που θα βασίζονται στο Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τα Θρησκευτικά Λυκείου το οποίο προβλέπει την εφαρμογή της αναλυθείσας καινοτομίας σε ευρεία κλίμακα. Η διάρθρωση του Προγράμματος επιτρέπει την επέκτασή του σε πολλά γνωστικά αντικείμενα, ακόμη και σε αυτά που δεν φαίνονται συναφή πχ Βιολογία, Φυσική. Αυτό συμβαίνει γιατί οι διανοιγόμενες δυνατότητες διερεύνησης, η εννοιοκεντρική διάρθρωση, η πρακτικότητα στην εφαρμογή και η σαφήνεια στην αξιολόγηση καθιστούν εκπαιδευτική πρακτική ευέλικτη και αποτελεσματική.

6. Πρόσθετο υλικό που αξιοποιήθηκε

Αναφέρετε τυχόν πρόσθετο υλικό που αξιοποιήθηκε.

- ☒ Βιβλία
- ☒ Σημειώσεις
- ☐ Χάρτες
- ☒ Websites
- ☐ Λογισμικό

Δώστε περισσότερες πληροφορίες για το υλικό (τίτλους, ηλεκτρονικές διευθύνσεις κλπ).

A.

1. Νέο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος «Θρησκευτικά» της Α΄, Β΄, Γ΄ τάξης Γενικού Λυκείου. (ΦΕΚ 182/23-1-2015).
2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ – ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ, Αναθεωρημένη έκδοση, Αθήνα 2014.
3. ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ – ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ, Αναθεωρημένη έκδοση, Αθήνα 2014.

B.

1. Jung, Karl (1964). Ο άνθρωπος και τα σύμβολα του, (Μτφρ. Χατζηθεοδώρου Αντιγόνη), Αθήνα: Αρσενίδα.
2. Γκότσης, Χ., (2002). Ο μυστικός κόσμος των βυζαντινών εικόνων (τόμοι 1-3), Αθήνα: Απ. Διακονία.
3. Κόντογλου, Φ. (2000). Έκφρασις της ορθοδόξου Αγιογραφίας (τ1-2). Αθήνα: Παπαδημητρίου.
4. Κόρδης, Γ., (1998), Εικόνα εικόνισμα εικονουργία, Αθήνα Αρμός.
5. Κόρδης, Γ. (2006), "Ερμηνεία της ζωγραφικής τέχνης" Διονυσίου του εκ Φουρνά, Αισθητικά και εικαστικά σχόλια. Αθήνα: Αρμός.
6. Μπαμπινιώτης, Γ. (2008). Η ελληνική γλώσσα ως όχημα διάδοσης της χριστιανικής διδασκαλίας. Ομιλία στην Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης, 10 Μαΐου 2008, στο περιοδικό Διάλογοι καταλλαγής, αρ. φύλλ. 89, Απρ.-Μάιος-Ιούν. 2008.